Comisiwn y Cynulliad
Assembly Commission

NAFWC 2008 (Papur 1A)

Dyddiad: 8 Mai 2008
Amser: 9.00am -11.00am
Lleoliad: 4B
Enw'r awdur a rhif cysylltu: Wayne Cowley, estyniad 8161

Cyflogi aelodau o'r teulu

Paratowyd y papur hwn i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ei ystyried. Nodwyd ei fod yn addas i gael ei gyhoeddi ar ôl ystyriaeth o'r fath yn unol â rheolau'r Comisiwn o ran cynnal busnes. Ni chaniateir cyhoeddi na datgelu cynnwys y papur hwn cyn amser oherwydd gall effeithio ar drafodaethau'r Comisiwn.

Diben y papur a chrynodeb o faterion

1. Mae'r papur hwn yn darparu gwybodaeth gefndir am gyflogi aelodau o deuluoedd Aelodau'r Cynulliad i fod yn Staff Cymorth Aelodau'r Cynulliad ac yn cynnig opsiynau.

Argymhellion (gan gynnwys dyddiad cyflawni)

2. Bod y Comisiwn

- Yn nodi canfyddiadau adroddiad diweddar Pwyllgor Safonau Tŷ'r Cyffredin;
- Yn nodi'r trefniadau sydd ar waith yn y Cynulliad ar hyn o bryd;

- Yn argymell cyflwyno Cofrestr Aelodau o'r Teulu a Gyflogir yn unol â'r hyn a awgrymir ym mharagraff 17 isod ac yn gwahodd y Pwyllgor Safonau i ystyried hyn;

- Yn cytuno y dylid "capio" bonysau sy'n daladwy i staff cymorth unigol ar lefel o 15 y cant y cyflog a dalwyd yn ystod y flwyddyn ariannol honno;

- Yn cytuno y dylid anfon yr Arweiniad a nodir yn Atodiadau B and C i Aelodau'r Cynulliad;

- Yn cytuno, ar ôl unrhyw gamau cychwynnol a gymerir gan y Comisiwn, y caiff y mater hwn ei adolygu yn ystod cyfnod nesaf yr adolygiad o'r cymorth a roddir i Aelodau'r Cynulliad.

Trafodaeth

3. Nid oes unrhyw gyfyngiadau ar Aelodau Cynulliad o ran cyflogi aelodau o'u teuluoedd fel Staff Cymorth. O dan Reol Sefydlog 31, mae'n ofynnol bod Aelodau'n cofrestru'r ffaith eu bod yn cyflogi eu partneriaid neu blant dibynnol. Mae hyn yn cynnwys eu cyflogi gan yr Aelod i fod yn Staff Cymorth Aelod Cynulliad.

Mae cyflogi perthnasau Aelodau wedi bod yn destun trafodaeth helaeth yn dilyn adroddiad diweddar Pwyllgor Safonau Tŷ'r Cyffredin (http://www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/cm200708/cmselect/cmstnprv/280/280.pdf).

4. Yn ei hanfod, darganfu Comisiynydd Safonau Tŷ'r Cyffredin bod yr Aelod Seneddol dan sylw wedi talu bonysau uwch i'w fab na'r hyn a ganiateir a'i fod hefyd wedi talu ei fab ar raddfa nad oedd ei gymwyseddau a lefel cyfrifoldeb ei waith yn cyfiawnhau. Roedd y Comisiynydd hefyd yn credu nad oedd yn debygol bod mab yr Aelod Seneddol wedi cyflawni ymrwymiadau'i gontract.

5. Mae Adran 10 Penderfyniad Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Aelodau'r Cynulliad a Swyddogion) (Cyflogau, Lwfansau etc.) 2006 yn pennu graddfeydd cyflog ar gyfer staff cymorth ac yn disgrifio mecanwaith lle mae'r cyflog cychwynnol arferol ar waelod y band cyflog priodol. Ni all Aelodau benodi ar bwynt uwch heb gyflwyno achos a fyddai fel arfer yn cynnwys crynodeb o yrfa'r ymgeisydd a'i lefel cyflog blaenorol. Mae swm cymharol fach o arian (£5,600 i bob Aelod Cynulliad ar hyn o bryd) ar gael i dalu costau goramser, hyfforddiant, teithio, profion llygaid, a thaliadau bonws. Hyd yn oed pe bai'r swm hwn yn cael ei gynyddu drwy'r Lwfans Costau Swyddfa i'r mwyafswm a ganiateir, byddai cyfanswm o £9,350 ar gael i dalu'r holl staff a gyflogir. Byddai'n anarferol iawn gweld y cyfanswm hwn yn cael ei ddefnyddio i dalu bonws un aelod staff.

6. Byddai’r trefniadau sy’n weithredol wedi rhoi rhywfaint o amddiffyniad o dan yr amgylchiadau a gododd yn achos Mr Conway. Byddent wedi:

- Atal penodiad cychwynnol ar unrhyw lefel yn uwch na phwynt cychwyn y raddfa berthnasol;

- Cyfyngu ar y cyfanswm a oedd ar gael i dalu bonysau'r holl staff cymorth a gyflogwyd gan yr Aelod.

7. Sut bynnag, ni fyddent wedi:

- Nodi a oedd y gweithiwr yn perthyn i’r Aelod (nid yw’r drefn gofrestru bresennol yn ei gwneud yn ofynnol bod enw pob perthynas a gyflogir yn cael ei ddatgelu ac ni fyddai’r rhai sy’n gyfrifol am weinyddu’r system yn gwybod am berthynas teuluol bob tro);

- Gwarantu bod y gweithiwr yn gweithio’r oriau a nodwyd yn y contract gwaith neu ei fod yn gwneud gwaith a oedd yn gymesurol â lefel y penodiad;

- Nodi bod y gweithiwr ar gyfnod o absenoldeb salwch (a allai effeithio ar y cyflog a oedd yn daladwy, yn dibynnu ar hyd y cyfnod o absenoldeb). Yn aml, yr unig adeg y caiff Tîm Adnoddau Dynol a Lwfansau’r Aelodau wybod am absenoldeb salwch un o Staff Cymorth Aelodau’r Cynulliad yw pan fydd yr AC sy’n ei g/chyflogi am hawlio’r Lwfans Staff Dros Dro;

- Atal talu’r bonws hyd at y mwyafswm sydd ar gael i un person.

8. Os yw’r Comisiwn am ehangu’r system i gymryd y ffactorau hyn i ystyriaeth, mae nifer o opsiynau ar gael.

Gwahardd cyflogi perthnasau’n llwyr

9. Er efallai bod hwn yn ymddangos fel yr ateb symlaf ar yr olwg gyntaf, mae nifer o anawsterau’n codi.

10. Yn gyntaf, mae’n cosbi Aelodau Cynulliad nad ydynt wedi gwneud unrhyw beth o’i le.

11. Yn ail, byddai’n golygu y byddai’n rhaid diswyddo’r perthnasau hynny a gyflogir gan Aelodau’r Cynulliad ar hyn o bryd. Byddai’r broses hon yn cymryd amser gan fod yn rhaid ei gweithredu yn unol â darpariaethau Deddf Cyflogaeth 2008 a’r Rheoliadau Deddf Cyflogaeth (Datrys Anghydfodau) 2004. Byddai rhaid hefyd cadw at y cyfnodau o rybudd a nodir mewn contractau unigol.

12. Yn drydydd, efallai bod risg y bydd achosion o ddiswyddiad annheg yn dod gerbron (er nad yw hyn yn debygol gan y byddai’r unigolion yn perthyn i’r Aelodau Cynulliad). Mae nifer o resymau dros ddiswyddo sy’n cael eu hystyried i fod yn dderbyniadwy, sef:

- Gallu;
- Ymddygiad;
- Swydd-di-alw-amdani;
- Mynd yn groes i ddeddfiad;
- Unrhyw reswm sylweddol arall a fyddai’n cyfiawnhau diswyddo gweithiwr mewn swydd a gyflenwyd gan y gweithiwr hwnnw (“Some other substantial reason” - SOSR);
- Ymddeoliad.

13. Yr unig gategori y byddai diswyddiad yn y sefyllfa a drafodir yma’n syrthio iddo, yn y sefyllfa sydd ohoni, yw’r categori “unrhyw reswm sylweddol arall” (heblaw bod Senedd y DU yn cyflwyno deddfwriaeth a fyddai’n mynd i’r afael a’r mater hwn). Os byddai achos yn mynd gerbron Tribiwnlys Cyflogaeth y risg fyddai y gallai’r Tribiwnlys benderfynu bod y diswyddiad yn annheg ac yna mae’n bosibl y byddai’n rhaid i’r Aelod Cynulliad dalu iawndal.

14. Sut bynnag, pe bai’r Cynulliad yn cymeradwyo Mesur i’r perwyl hwn, byddai’r diswyddiad yn syrthio i’r categori o “fynd yn groes i ddeddf” a byddai hyn yn rhoi amddiffyniad cryfach.

Caniatáu bod contractau cyfredol yn parhau ond yn gwahardd cyflogi unrhyw berthynas o’r newydd.

15. Byddai’r opsiwn hwn yn osgoi’r risgiau a amlinellir yn yr opsiwn blaenorol ond ni fyddai’n cael gwared â’r perygl o gyhuddiadau tebyg i’r rhai a wnaethpwyd yn achos Mr Conway. Byddai’r risg o achos tebyg yn codi yma yn parhau am gyfnod penagored. Ymhellach, nid fyddai’r fath opsiwn yn tawelu meddyliau’r cyhoedd mewn perthynas â thryloywder trefniadau sy’n ymwneud â theuluoedd Aelodau’r Cynulliad.

Ehangu Cofrestr Buddiannau’r Aelodau i gynnwys yr holl aelodau teulu a gyflogir gan Aelodau’r Cynulliad.

16. Byddai hyn yn rhoi cofnod clir a thryloyw o’r holl aelodau teulu a gyflogir gan Aelodau Cynulliad mewn ffordd a fyddai’n hawdd i’r cyhoedd ei weld. Sut bynnag, byddai cosbau troseddol i’w talu os na lwyddai pobl i gydymffurfio â’r gofynion a bennwyd drwy gofrestru.

<u>Cofrestr newydd (yn debyg i'r gofrestr ar gyfer Clybiau a Chymdeithasau a sefydlwyd o dan Reol Sefydlog 32) yn gofyn bod pob perthynas a gyflogir gan AC yn cael ei gofrestru/chofrestru.</u>

17. Byddai hyn yn rhoi cofnod clir a thryloyw o'r holl berthnasau a gyflogir gan Aelodau Cynulliad mewn ffordd a fyddai'n hawdd i'r cyhoedd ei weld. Er na fyddai cosbau troseddol i'w talu os na lwyddai pobl i gydymffurfio, byddai unrhyw ddiffyg cydymffurfio o'r fath yn dod o fewn cylch gwaith y Comisiynydd Safonau sy'n golygu y gall ymateb.

<u>Cofnod o bob aelod teulu a gyflogir gan Aelodau Cynulliad a gynhelir gan Dîm Adnoddau Dynol a Lwfansau'r Aelod nad yw'n dod o fewn cwmpas y Rheolau Sefydlog.</u>

18. Mae bron yn anochel y byddai unrhyw gofnod o'r fath yn dod yn destun cais Rhyddid Gwybodaeth cyn gynted â bod pobl yn clywed amdano ac efallai y caiff y Cynulliad ei farnu am geisio cuddio'r wybodaeth.

19. O ganlyniad, cofrestr newydd a sefydlir yn unol â'r hyn a nodir yn Rheol Sefydlog 17 fyddai'r ffordd orau ymlaen, yn cyfuno tryloywder a thegwch. Er mwyn sicrhau bod y fath gofrestr yn diwallu holl anghenion y Cynulliad, efallai yr hoffai'r Comisiwn geisio barn y Pwyllgor Safonau o ran datblygu cynigon ffurfiol ar gyfer newid Rheolau Sefydlog i'w cyflwyno i'r Pwyllgor Busnes ac i'r Cynulliad yn y pen draw.

20. Yn achos unrhyw un o'r tri opsiwn diwethaf, caiff y math o fanylion y gellir eu cofnodi mewn cofrestr o ba bynnag natur eu hawgrymu yn Atodiad A. Byddai'n hawdd ychwanegu blwch i'w dicio i'r ffurflen a lenwir gan Aelod Cynulliad wrth gyflogi gweithiwr newydd, yn gofyn a yw'r Aelod yn perthyn i'r gweithiwr ac yn ei atgoffa bod angen cofrestru hyn.

<u>Bonysau</u>

21. Hefyd, dylid ystyried a ddylid cyfyngu ar nifer y bonysau y gellir eu talu i unigolyn yn ystod unrhyw flwyddyn. Mae Tŷ'r Cyffredin wedi gosod terfyn ar unrhyw fonys(au) a delir i unigolyn yn ystod unrhyw flwyddyn ariannol, sef 15 y cant o'r cyflog a dderbyniwyd. Sut bynnag, torrwyd y rheol hon yn achos mab Mr Conway.

22. Os bydd y Comisiwn yn cytuno ar derfyn o'r fath, gellid anfon yn Nodyn Canllaw yn Atodiad B i bob Aelod Cynulliad.

<u>Cadw cofnodion</u>

23. Dylid cyhoeddi canllawiau ar y math o recordiau y dylai Aelodau Cynulliad eu cadw mewn perthynas â'u staff (teulu a staff eraill) gan fod hyn wedi'i nodi

fel un o’r gwendidau yn achos Mr Conway. Ceir Nodyn Cyfarwyddyd drafft yn Atodiad C.

Materion llywodraethu

Goblygiadau ariannol

24. Mae darpariaethau ar gyfer talu lwfansau wedi’u cynnwys yng nghyllideb y Comisiwn sydd eisoes wedi’i chymeradwyo gan y Cynulliad. Ni fyddai’r cyfanswm sy’n daladwy’n cynyddu o dan unrhyw un o’r argymhellion a nodir yn y papur hwn.

Asesiad risg

25. Mae’n ymddangos mai’r prif risgiau yw:

- y risg i enw da’r Cynulliad os byddai Aelodau Cynulliad yn defnyddio arian cyhoeddus i dalu cyflog i’w perthnasau heb iddynt gyflawni gwaith priodol yn gyfnewid am eu cyflog;

- y risg i enw da’r Cynulliad os caiff ei gyhuddo o geisio cuddio gwybodaeth rhag y cyhoedd os na gaiff unrhyw beth ei wneud.

26. Gellir lliniaru risgiau hyn drwy weithredu i gyfyngu ar y potensial ar gyfer camddefnyddio’r cyfleuster a thrwy gyfeirio’r mater at gyfnod nesaf gwaith y Panel Annibynnol ar Gymorth Ariannol i Aelodau’r Cynulliad, i weld pa gamau mwy radical y gallai fod eu hangen.

Cydymffurfio

27. Mae Adran 20(6) Deddf Llywodraeth Cymru’n caniatáu rhoi’r cyfrifoldeb i Gomisiwn y Cynulliad dros osod lefelau lwfansau Aelodau’r Cynulliad. Mae Rheol Sefydlog 1.7 yn rhoi’r cyfrifoldeb hwn i’r Comisiwn.

28. Rhaid i unrhyw newidiadau i’r Rheolau Sefydlog gael eu cytuno gan fwyafrif o ddwy ran o dair o Aelodau’r Cynulliad yn y Cyfarfod Llawn.

29. Nid oes unrhyw effaith uniongyrchol ar ddyletswyddau statudol y Cynulliad mewn perthynas â chydraddoldeb hiliol neu ddatblygu cynaliadwy.

Mai 2008

Atodiad A

Eitemau posibl i'w cynnwys mewn cofrestr o berthnasau Aelodau'r Cynulliad a gyflogir

- Enw'r Aelod;
- Enw'r gweithiwr;
- Perthynas
  - Priod/Partner Sifil/Cymar;
  - Cyn-briod/ Cyn-bartner Sifil/Cyn-gymar;
  - Plentyn (yn cynnwys llysblentyn, plentyn maeth, plentyn mabwysiedig neu blentyn yng nghyfraith);
  - Wyr/ Wyres (yn cynnys llyswyr/wyres, wyr maeth/wyres faeth, wyr/wyres mabwysiedig neu wyr/wyres yng nghyfraith);
  - Brawd neu chwaer;
  - Rhiant (yn cynnwys llysriant, rhiant maeth, rhiant mabwysiedig neu riant yng nghyfraith);
  - Taid/Nain
  - Ewythr/Modryb/Cefnder/Cyfnither (yn cynnwys llys, maeth neu fabwysiedig);
- Dyddiad dechrau ei gyflogaeth/chyflogaeth;
- Dyddiad gorffen ei gyflogaeth/chyflogaeth;
- Nifer yr oriau a weithiwyd bob wythnos;
- Band Cyflog Staff Cymorth Aelod Cynulliad.

Atodiad B

CANLLAWIAU POSIBL I’W HANFON I AELODAU’R CYNULLIAD

TALU BONYSAU I STAFF CYMORTH AELODAU’R CYNULLIAD

Yn ei gyfarfod ar [dyddiad] cytunodd Comisiwn y Cynulliad y dylid gosod terfyn ar lefelau’r bonysau y gellir eu talu o’r Lwfans Cyflogau Staff i unrhyw un o Staff Cymorth Aelodau’r Cynulliad.

Yn effeithiol ar unwaith, ni ellir talu bonws i unrhyw un o Staff Cymorth Aelodau’r Cynulliad os yw’r bonws hwnnw’n codi cyfanswm y bonysau a delir yn y flwyddyn honno uwchben 15 y cant o’r cyflog crynswth (cyn unrhyw drefniant aberthu cyflog a ymrwymwyd iddo) yn ystod y flwyddyn ariannol honno.

Atodiad C

CANLLAWIAU POSIBL I'W HANFON I AELODAU'R CYNULLIAD

CYFLOGI AELODAU'R TEULU – Gofynion cadw cofnod

Er mwyn cadw ymddiriedaeth y cyhoedd o ran defnyddio arian cyhoeddus yn briodol, yn enwedig pan fydd Aelodau'n cyflogi staff cymorth o'u teuluoedd, atgoffir Aelodau y dylent gadw cofnod o oriau/patrymau gwaith bob un o'u staff. Dylai'r cofnodion hyn gynnwys:

- Yr oriau a weithiwyd;
- Newidiadau i'w contractau (dylid hefyd rhoi gwybod amdanynt i Dîm Adnoddau Dynol a Lwfansau'r Aelodau);
- Gwyliau blynyddol a gymerwyd;
- Achosion o absenoldeb oherwydd salwch (dylid hefyd rhoi gwybod amdanynt i Dîm Adnoddau Dynol a Lwfansau'r Aelodau gan yr effeithir taliadau cyflog mewn rhai achosion);
- Prosiectau a weithiwyd arnynt;
- Os talwyd bonysau i staff, y rheswm dros eu talu.

Gallwch gael cyngor pellach drwy gysylltu â Thîm Adnoddau Dynol a Lwfansau'r Aelodau.